

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

เรื่อง หลักนิติธรรม

กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

จัดทำโดย พลตำรวจตรีชรรค์ชัย อนันตสมบูรณ์

รหัส ๐๔๐๑๕๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
กรณีความเหลื่อมล้ำด้านปัญหาหนี้สินนอกระบบ

จัดทำโดย พลตำรวจตรีขรรค์ชัย อนันตสมบูรณ์

รหัส ๐๔๐๑๕๖

หลักสูตรหลักนิเทศกรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๕๖

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

รายงานนี้เป็นความเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

หลักนิติธรรม:

กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

๑. ความเป็นมา

ปัจจุบันกระแสความคิดด้านสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นกระแสที่แผ่ขยายไปทั่วโลก ควบคู่กับกระแสการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่างๆ มีบุคคล กลุ่ม องค์กรทางสังคมและ การเมืองเคลื่อนไหวในรูปแบบและวิธีการต่างๆ เพื่อปกป้องคุ้มครอง ขจัดปัญหาการละเมิดสิทธิ มนุษยชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่ งแวดล้อม ชาติพันธุ์ ฯลฯ และส่งเสริมการพัฒนา สิทธิมนุษยชนดังที่ปรากฏชัดเจนตามสื่อมวลชนแขนงต่างๆ โดยทั่วไป นับเป็นสถานการณ์พื้นฐานทาง การเมือง เศรษฐกิจและสังคมในโลกปัจจุบันในระดับนานาชาติ นับตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การ สหประชาชาติ สิทธิมนุษยชน กลายเป็นเรื่องที่ประชาคมระหว่างประเทศให้ความสำคัญ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ต่อมาได้ประกาศปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๔๙๑ และ รับรองกติกา อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ตลอดจนให้มีตำแหน่งข้าหลวง ใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รวมทั้งมีการประชุม มานานาชาติว่าด้วยปัญหาสิทธิมนุษยชน อย่าง ต่อเนื่อง ระยะเวลาที่ผ่านมาสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุ ษยชนแห่งสหประชาชาติได้จัดประชุมเชิง ปฏิบัติการของภูมิภาคเอเชีย- แปซิฟิก เพื่ อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษย ชนทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ และที่สำคัญคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย- แปซิฟิก ซึ่งขณะนี้ มี ๙ ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ ฟีจี อินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา เนปาล มองโกเลีย โดยสมาชิกส่วนใหญ่ได้รวมตัวกันเป็นสภาสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติแห่งเอเชีย-แปซิฟิก มีการจัด ประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานความร่วมมือมากขึ้นเป็นลำดับ สำหรับ มาเลเซีย เกาหลีใต้ และไทย กำลังอยู่ในระหว่างสมัครเป็นสมาชิกองค์กรดังกล่าว

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนได้ควบคู่กันมา ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาสิทธิมนุษยชนดังกล่าวมาจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองแบบ เผด็จการทหารและรวบอำนาจมาเป็นประชาธิปไตยในหลายประเทศ รัฐบาล และสถาบันการเมืองการ ปกครองของประเทศต่างๆ ทั่วโลกเริ่มนำปัญหาสิทธิมนุษยชนมาเป็นวาระทางการเมือง เช่น ออก กฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน นำเรื่องสิทธิมนุษยชนมากำหนดไว้ในนโยบายทาง การเมืองและการบริหารประเทศ โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐคำนึงถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนในการ ปฏิบัติภารกิจ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น คณะกรรมการด้านสิทธิสตรี เยาวชน เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฯลฯ และการจัดตั้งองค์กร เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลสิทธิมนุษยชน ผู้ตรวจการแผ่นดิน ของรัฐสภา ศาลปกครอง

ภาคประชาชนของประเทศต่างๆ ทั่วโลกรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น มีการรวมกลุ่มเพื่อการปกป้องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของปัจเจกบุคคลและชุมชน ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และกลุ่มที่เรียกชื่ออิสระ ในการปกครองตนเองซึ่งการก่อตั้งประเทศติมอร์ตะวันออกถือเป็นตัวอย่างที่สำคัญ

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่ออื่นๆ ที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (World Civilization) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด สิทธิต่างๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิ ตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life) นอกจากนี้แล้วสิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลัก ประกันของความเป็นมนุษย์สิทธิและ เสรีภาพ และสถานะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการทูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งร่างขึ้นโดย องค์การซึ่งได้รับแต่งตั้งจากคณะผู้ยึดอำนาจการปกครองขณะนั้น ระบุไว้ ในมาตรา ๔ ว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง " มาตรา ๒๖ ถึง ๖๙ ได้บรรยายขอบเขตของสิทธิเฉพาะในบางด้าน เช่น ความยุติธรรมทางอาญา การศึกษา การไม่เลือกปฏิบัติ ศาสนา และเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้สรุปสิทธิต่าง ๆ เป็นเสรีภาพในการพูด เสรีภาพสื่อ การชุมนุมโดยสงบ สมาคม ศาสนาและขบวนการภายในประเทศและต่างประเทศ การรับรองโดยรัฐธรรมนูญ มีการริเริ่มสิทธิใหม่ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ ซึ่งรวมถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาแบบให้เปล่า สิทธิในชุมชนท้องถิ่น และสิทธิในการต่อต้านโดยสันติซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้

ในรัฐธรรมนูญ สิทธิเด็ก คนชรา ผู้พิการ และความเสมอภาคทางเพศ เสรีภาพของสารสนเทศ สิทธิในสาธารณสุข การศึกษาและสิทธิผู้บริโภค ได้รับการรับรองเช่นกัน รวมแล้ว มีสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รับรอง ๔๐ สิทธิ เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ที่รับรองเพียง ๙ สิทธิ การพัฒนาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สถานการณ์สิทธิมนุษยชนทางสากลมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ที่สำคัญคือการทำประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ๔ ฉบับหลัก ได้แก่

- (๑) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ และพิธีสารเลือกรับ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓
- (๒) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐
- (๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาต่างๆ ของสหประชาชาติ ทำให้รัฐบาลไทยมีพันธกรณีที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาให้มีหลักประกันว่า กฎหมายและแนวทางปฏิบัติภายในประเทศจะสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ระบุในสนธิสัญญาเหล่านั้นรวมทั้งการจัดทำรายงาน การปฏิบัติตามพันธกรณีเสนอต่อสหประชาชาติตามระยะเวลาที่กำหนด การที่ประเทศไทยมีพัฒนาการขึ้นสำคัญจากระบบเผด็จการในอดีตมาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีอย่างต่อเนื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรอิสระต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการทางการเมืองและสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดการเลือกปฏิบัติและมาตรการส่งเสริมความเสมอภาค เป็นสิ่งที่ประชาคมระหว่างประเทศและสหประชาชาติเห็นว่ามีผลสำคัญ และให้ การยอมรับว่าประเทศไทย มีพัฒนาการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รวดเร็วและก้าวหน้าประเทศหนึ่ง ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ โดยมีวาระ ๓ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๖ แม้ว่าประเทศไทยได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง แต่มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่ไทยยังมีได้เป็นภาคี เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ รโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยแรงงานอพยพและสมาชิ กครอบครัว ซึ่งควรที่จะมีการพิจารณาเพื่อเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาต่างๆ เพิ่มเติมรวมทั้งประเทศไทยควรพิจารณาทบทวนข้อสงวนที่ได้ทำไว้เมื่อร่วมเข้าเป็นภาคี

ในบางฉบับเพื่อจำกัดการรับเอาพันธกรณีบางประการของสนธิสัญญานั้นๆ มาปฏิบัติเพราะสถานการณ์ปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป

๒. พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

พัฒนาการการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนในสังคมนั้น มีมายาวนาน สถานการณ์สำคัญของสังคมไทยที่ถือว่าเป็นมิติการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ตั้งแต่ในยุคเริ่มเปิดประเทศ ภายหลังสนธิสัญญาเบาริงเหตุการณ์ร.ศ.๑๐๓ ที่ชนชั้นสูงบางกลุ่มเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เหตุการณ์ร.ศ. ๑๓๐ ที่คณะทหารหนุ่มก่อการกบฏ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง การปฏิวัติ พ.ศ.๒๔๗๕ ที่ปรากฏพร้อมหลัก ๖ ประการของ ท่านปรีดี พนมยงค์ ซึ่งกล่าวถึงหลักสิทธิเสมอภาคและความเป็นอิสระเสรีภาพ การต่อสู้ในยุคเผด็จการทหารนับหลังจากรัฐประหาร พ.ศ.๒๔๙๐ จนถึงยุคของระบบปฏิวัติของ จอมพลสฤษดิ์ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๑ เรื่อยมาซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ไทยจะให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๑ แต่แนวคิดสิทธิมนุษยชนแบบอุดมการณ์เสรีนิยมตะวันตกก็เติบโตอย่างแข็งแกร่งในสังคมไทย ท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ล่าช้าหลังเป็นเผด็จการ แม้จะมีการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเข้มข้น เช่น ในช่วง หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ หลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ซึ่งต่อมาเรื่องของมนุษยชนเป็นปรากฏการณ์ความสนใจและมีการถกเถียงกันอย่างมากระทั่งมีการก่อตั้งคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อศึกษากฎหมายหรือร่าง พ .ร.บ.ที่แย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อสิทธิมนุษยชน ทั้งปัญหาภายในและภายนอกประเทศ ในสมัยของรัฐ บาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ก็ล้มเหลวเพราะความไม่ต่อเนื่องของอายุของสภาผู้แทนราษฎร และความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการทำงาน รวมทั้งเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองและแม้ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.๒๕๓๕ ที่ได้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงครั้งสำคัญของไทย ซึ่งชัยชนะของประชาชนมีผลผลักดันสร้างสำนึกสิทธิมนุษยชนที่จริงจังในสังคมไทย และการสร้างกลไกต่างๆ เพื่อป้องกันอำนาจเผด็จการทางทหารและรัฐ บาลของ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้บริหารประเทศ และ นำประเทศเข้าสู่สมาชิกของกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง จนถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.๒๕๔๐ ที่ดูจะเป็นความหวังของผู้ค้อยโอกาสหรือผู้ไร้อำนาจที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นหนึ่งกลไกสำคัญของรัฐที่มีบทบาทในระดับหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ซึ่งยังมีอาชีพอื่นอีกที่ทำหน้าที่นี้ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดิน รัฐสภา เป็นต้น แต่ดูเหมือนรากเหง้าและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย อันเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ เช่น ระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบเผด็จการ อำนาจนิยม ระบบทุนนิยม หรือวิถีพัฒนาที่มีได้เอาความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่ตั้ง

วัฒนธรรมความเชื่อที่ล้าหลังจนก่อมาายาคติผิดๆที่ไม่ศรัทธาคคุณค่าความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียม เป็นผลให้เกิดความรุนแรงและสนับสนุนการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนจนฝังรากลึกมาถึงปัจจุบัน

จากผลรายงานจาก กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยเป็น ต้นเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนใต้ ในสงครามปราบปรามยาเสพติด การจับและจองจำผู้ต้องหาและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมทั้งการจำกัดเสรีภาพการแสดงออก ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดอาจถูกจับและลงโทษหรือปลดออก แต่สิทธิการได้รับยกเว้นโทษตามกฎหมายการศึกษ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ถูกลงโทษตามสมควร ส่วนการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยคนทั่วไปและอาชญากรได้แก่ การค้ามนุษย์ การบังคับค้าบริการทางเพศ การเลือกปฏิบัติ โดยผู้ถูกละเมิดได้แก่ ผู้ลี้ภัย แรงงานต่างชาติ แรงงานเด็ก สตรี กลุ่มชาติพันธุ์และชนกลุ่มน้อยผู้พิการ

๓. การละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

๓.๑ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มดีขึ้นโดยเฉพาะในด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา และความหวังโยของสังคม รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมไทยยังมีความผูกพันที่เข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนอยู่มาก แต่ทิศทางการพัฒนาที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ส่งผลให้สถาบันครอบครัวไทยอ่อนแอลง ทั้งในแง่ของการพัฒนาศักยภาพบุคคลในครอบครัว และการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก รวมถึงการทำร้ายเด็กโดยบุคคลในครอบครัว อันนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นและรุนแรงขึ้น ได้แก่ เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ เด็กหนีภัย เด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เรือนจำ เป็นต้น ดังนั้น นอกจากการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กแล้ว การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึง งบประมาณหน้าที่ต่อเด็กและเยาวชน ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อเป็นการวางรากฐานของวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

๓.๒ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์เป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งมีทั้งการล่อลวงและการลักพา บุคคลจากประเทศกัมพูชา โดยนักค้ามนุษย์และขายให้แก่เรือประมงผิดกฎหมายซึ่งจับปลาใน อ่าวไทยและทะเลจีนใต้ บุคคลเหล่านี้ได้รับสัญญาว่าจะได้ทำงานที่มีรายได้ดีกว่า แต่กลับถูกบังคับให้ทำงานเป็นทาสบนเรือนานถึง ๓ ปี การค้าเด็กก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญในประเทศไทยเช่นกัน โดยการบังคับให้เด็กที่ถูกลักพาตัว ซึ่งอาจ

มีอายุเพียง ๔ ปี ไปเป็นทาสเพื่อบริการทางเพศในนครใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครและภูเก็ต กิจกรรมดังกล่าวแพร่กระจายมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทของประเทศ

๓.๓ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมหลายประการ แต่ความจำเป็นที่ต้องสร้าง “วัฒนธรรมองค์กรด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม” มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ต้องคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องปรับแนวคิดและกระบวนการลงโทษโดยวิธีต่างๆ ในเรือนจำ ต้องมีกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชนเมื่อเป็นผู้ต้องหาให้ถูกต้อง ตลอดจนผู้เสียหายและพยานในคดีอาญา ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง เพื่อเป็นหลักประกันการใ้กฎหมายและการใช้อำนาจของภาครัฐ ไม่ให้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติอีกมาก เช่น ในกระบวนการสอบสวนและการให้ประกันตัว การพิจารณาคดีในศาลแรงงานที่ยังล่าช้า การปฏิบัติต่อผู้อยู่ในสถานพินิจและเรือนจำ การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีไม่ทั่วถึง ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมาย กฎและระเบียบอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และยังมีกฎหมายอีกจำนวนมากที่ยังไม่ออกมารองรับ สิทธิของประชาชนและสิทธิชุมชน โดยเฉพาะสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกฎหมายการจัดตั้งองค์กรอิสระต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ครบถ้วน เช่น องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๓.๔ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านนโยบายทางสังคม

แม้ว่ากฎหมายได้รับรองและคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่ มีความแตกต่างกันไม่ว่าด้านใดและ กำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาส คนชรา เด็ก และคนพิการ รวมทั้งส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสระหว่างหญิง และชาย และคุ้มครองมิให้ใช้ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งมีแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิรูปที่ดิน การคุ้มครองผู้ใช้แรงงานและการรวมกลุ่มของภาคประชาชน ซึ่งมีผลให้เกิดการพัฒนาเชิงนโยบาย การจัดสรรงบประมาณและการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นบ้าง แต่ยังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกมากมาย เช่น ประเทศไทยยังเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศส่งผ่าน และประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์ข้ามชาติ โดยเหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก ทั้งคนไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และจากประเทศอื่นๆ รวมทั้งการถูกเอาเปรียบด้านธุรกิจบริการทางเพศ และการเอาเปรียบแรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการตลาด โดยใช้แรงงานราคาถูก เพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก ได้ก่อให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ อย่างหนัก

หน่วยงาน ผู้ใช้แรงงานถูกเอาเปรียบและไม่ได้รับการส่งเสริม ให้มีขบวนการรวมกลุ่มของสหภาพ แรงงานต่างๆ ที่เข้มแข็ง สภาพความปลอดภัยในการทำงานส่วนใหญ่ ยังมีความเสี่ยงสูงและไร้หลักประกัน สำหรับผู้หญิงและผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึง โอกาสการพัฒนาด้านการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐในด้านต่างๆ และยังมีผลกระทบของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะที่ยังมิได้รับสัญชาติไทย มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในด้านต่างๆ

๓.๕ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิชุมชน

กฎหมายได้รับรองสิทธิของชุมชนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งผลให้เกิด การตื่นตัวอย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาให้ชุมชนมีความ เข้มแข็ง มีอำนาจต่อรอง อันเป็นการเพิ่มความ สามารถในการพิทักษ์ปกป้องทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพื้นที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ตลอดจนความสามารถในการจัดการชุมชนของตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในระดับโลก กำลังทวีความรุนแรงขึ้นในขณะที่ คุณค่าเชิงพาณิชย์และเชิงอุตสาหกรรมของทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพของ ประเทศในป่าเขตร้อน ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยกลับเพิ่มมากขึ้น ภัยคุกคามจากบรรษัทข้ามชาติ และกลุ่ม ธุรกิจที่มุ่งแย่งชิงฐานทรัพยากรธรรมชาติ จึงยิ่งรุนแรงมากขึ้นมีการฉกฉวยทรัพยากรของชุมชนและของ ชาติไปใช้ประโยชน์โดยต่างชาติในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีปล้นน้ําย ซึ่งเป็นสมุนไพรรไทย กรณีข้าวหอมมะลิ และถั่วสดกรณีกองทุนป่าเขตร้อนที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้เสนอให้แปลงพื้นที่ประเทศไทย จะต้องชำระเป็นกองทุน เพื่อใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูป่าของไทย โดยมีการกำหนดเงื่อนไขหลาย ประการ เป็นต้น

แม้ประเทศไทยเริ่มตระหนักถึงแนวคิดในการพัฒนาที่ถือคนเป็นศูนย์กลาง แต่ทิศทางการ พัฒนาที่แก้ปัญหาอย่างแยกส่วน ไม่มองปัญหาความยากจนว่าเป็นผลจากทิศทางและโครงสร้างการ พัฒนาที่ไม่เหมาะสม ขณะที่รัฐและกลไกของรัฐยังขาดความรู้และความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านกับ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และยังมีนิมัยใช้รัฐเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายและการ ดำเนินการ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญในการออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิชุมชนให้ชัดเจน และยังไม่ ตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมและเคารพสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ก่อนการ ตัดสินใจ ในการวางแผนพัฒนาทั้งระดับชาติ การวางแผนรายสาขา และการวางแผนระดับพื้นที่ รวมทั้ง การกำหนดและอนุมัติโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นโครงการของเอกชน หรือ บรรษัทข้ามชาติ หรือภาครัฐ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการต่างๆ ทั้งในชุมชน

ระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชน และระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ อันเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน

๓.๖ การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงาน

ปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อแรงงานไทย รวมทั้งแรงงานที่เป็นผู้หญิงและแรงงานเด็ก ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดมีหลายรูปแบบในกลุ่มต่างๆ ในกลุ่มแรงงานที่ทำงานในระบบอื่น ได้แก่ กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม สถานบริการ ห้างร้านต่างๆ กลุ่มแรงงานอีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มแรงงานนอกระบบและแรงงานอพยพ

สิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานต้องการ ได้แก่ สภาพการทำงานที่ปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำนวนชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การแจ้งเดือนและค่าทำขวัญเพื่อให้ลูกจ้างออกจากงาน การให้ค่าจ้างในระหว่างลาป่วย และอนุญาตให้หยุดงาน ได้เงินชดเชยภายหลังเกษียณ เป็นต้น ลักษณะการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงานมีหลายรูปแบบกล่าวคือ การจ้างงานภายใต้เงื่อนไขที่ไม่ได้รับการควบคุมและไม่ได้รับการคุ้มครอง เป็นงานที่ไม่มีสวัสดิการ หรือการคุ้มครองด้านสังคมใด ๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นจากแรงงานในระบบและ ผู้รับงานไปทำที่บ้าน หาบเร่ หรือ เกษตรกรรายย่อย และแรงงานรับจ้างทั่วไป แรงงานนอกระบบเช่น คนงานที่ไม่มีนายจ้างเป็นการถาวร คนทำงานบ้าน ทั่วๆ ไป รวมทั้ง อยู่ที่ทำงานที่ไม่มีระบบควบคุม และคุ้มครองในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาค การเกษตร การผลิต และการบริการ ซึ่งมีนายจ้างคนสุดท้ายอยู่ในเศรษฐกิจในระบบ การทำงานของแรงงานนอกระบบ ไม่สามารถจัดตั้งองค์กรและมีตัวแทนได้ กรณีตัวอย่างกลุ่มแรงงานที่ถูกละเมิด เช่น

๓.๖.๑ กลุ่มแรงงานเด็ก

กระทรวงแรงงานยอมรับว่ามีการใช้แรงงานเด็กอยู่ต่ำกว่า ๑๕ ปี มีจำนวน ถึง ๑๕.๘๔ ล้านคน จากสำนักสถิติแห่งชาติ ณ เดือนมกราคม ๒๕๕๕ การใช้แรงงานเด็ก ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑลและจังหวัดต่างๆ ทั่วไปในกิจการตัดเย็บเสื้อผ้า เย็บกระเป๋า รองเท้า เฝ้ายระโนพลอย ทำเครื่องประดับ ซ่อมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ สถานที่ที่บริการน้ำมันเชื้อเพลิง ร้านอาหาร อยู่เป็นจำนวนมาก รูปแบบการละเมิดที่ใช้แรงงานเด็กมีทั้งการใช้เด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ทำงานเป็นระยะเวลายาวนานและสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพการใช้แรงงานเด็กจำนวนมากเป็นลักษณะการทารุณกรรม เด็กถูกใช้เป็นเครื่องมือการส่งยาเสพติด ถูกใช้แรงงานในสถานประกอบการต่างๆ ถูกใช้เป็นเครื่องมือขอทาน นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กถูกจัดหาหรือเสนอเพื่อเป็นการค้าประเวณี การจัดหาหรือเสนอเด็กเพื่อกิจกรรมที่ผิดกฎหมายเช่น การใช้เด็กส่งยาเสพติด ซึ่งโดยลักษณะ หรือโดยสภาพแวดล้อมเป็นการทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัยหรือศีลธรรมเด็ก

๓.๖.๒ กลุ่มแรงงานหญิง

ลูกจ้างเพศหญิงต้องประสบปัญหาทั้งในฐานะคนงานที่ไม่ต่างจากคนงาน เพศชาย และในฐานะความเป็นหญิง ภายใต้โครงสร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศและวัฒนธรรมความเชื่อหลายอย่างซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่หญิงและชายไว้ ที่ให้เพศหญิงได้รับสิทธิเพิ่มขึ้นจากภาระที่ต้องทำทั้งในบ้านและนอกบ้าน รวมทั้งการให้บริการสมาชิกในครอบครัว การเลือกปฏิบัติต่อเพศหญิงอันไม่เป็นธรรมในการทำงาน อาจสรุปได้ดังนี้

(๑) การแบ่งแยกกีดกันเพศในการจ้างงาน เช่น ไม่รับสมัครผู้หญิงทำงาน ในบางประเภทงานหรือตำแหน่งงาน

(๒) การกำหนดค่าตอบแทนที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างแรงงานหญิงกับชาย

(๓) เลือกปฏิบัติทางเพศเพราะเหตุแห่งอายุ และสถานภาพสมรสกล่าวคือ ผู้หญิงมักถูกนายจ้างบางส่วนไม่รับเข้าทำงานเพราะมีอายุมากไป หรือเพราะแต่งงานแล้ว

(๔) โอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการฝึกอบรมและเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ เช่น นายจ้างจำนวนไม่น้อย ยไม่อนุญาตหรือไม่ส่งเสริมลูกจ้างหญิงไปฝึกอบรมพัฒนาความรู้ฝีมือหรือการเลื่อนตำแหน่งงาน เพราะมองว่าผู้หญิงมีเรื่องมาก อีกไม่นานก็ต้องแต่งงาน เมื่อมีบุตรก็ต้องลางาน มีเวลาให้กับงานน้อยลง

(๕) การเลิกจ้างลูกจ้างหญิงเพราะเหตุการตั้งครรภ์หรือใช้สิทธิลาคลอดงาน

๓.๖.๓ กลุ่มแรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานที่อยู่ในการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการและไม่อยู่ในการคุ้มครองของกฎหมายแรงงาน จำนวนแรงงานนอกระบบ ประกอบด้วยกลุ่มใหญ่ ๓ กลุ่มคือ ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ เจ้าของกิจการขนาดย่อม ซึ่งจำนวนแรงงานนอกระบบจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๓ พบว่าแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศเป็นแรงงานนอกระบบ และมีผู้ทำงานที่อยู่ในตลาดแรงงานนอกระบบถึง ๒๐,๘๘๗,๔๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๖ หรือ ๒ ใน ๓ ส่วนของแรงงานทั้งหมดจำนวน ๓๐,๔๒๐,๕๐๐ คน โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมและผู้ที่อยู่ในภาคบริการ ปัญหาสุขภาพของแรงงานนอกระบบ ภาวะสุขภาพเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับการตระหนักถึงความสำคัญเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากไม่เห็นอันตรายที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด โดยทั่วไปแรงงานนอกระบบมักไม่ได้ รับหลักประกันหรือสวัสดิการแรงงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนเงินทดแทนหรือประกันสังคม การให้บริการด้านสุขภาพหรือการสร้างหลักประกันสุขภาพ สำหรับแรงงานนอกระบบ จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่

เกี่ยวข้องควรพิจารณาให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน แรงงานนอกระบบนั้นมีสภาพการทำงานที่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายด้านต่างๆ ได้แก่

(๑) อันตรายทางด้านกายภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ฝุ่นที่มีทั้งฝุ่นบรอนซ์ ฝุ่นไม้ ฝุ่นทราย ฝุ่นฝ้าย ฝุ่นพลอย และละอองสารเคมี ซึ่งฝุ่นเหล่านี้ย่อมมีผลต่อสุขภาพของคนทำงานทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็มี แสง เสียง และความร้อน ที่ล้วนเป็นอันตรายกับสุขภาพ จากกรณีศึกษาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาผู้รับงานไปทำที่บ้าน งานที่มีอันตรายทางด้านกายภาพมากที่สุดคือ งานทำ บรอนซ์ งานแกะสลักไม้ งานเจียรไนพลอย เป็นต้น

(๒) อันตรายจากเครื่องมือเครื่องจักร แม้ว่างานที่ทำอยู่กับบ้านจะมีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรไม่มากนัก แต่ก็พบว่า คนงานกลุ่มนี้มีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะงานบรอนซ์ งานเจียรไนพลอย งานผลิตอาหาร เช่น ทำน้ำพริก ตัดเส้นก๋วยเตี๋ยว ที่ได้รับอันตรายถึงขั้นเสียชีวิต พิการและบาดเจ็บอยู่บ่อยๆ

(๓) อันตรายจากสารพิษ สารเคมี ที่อยู่ในขั้นตอนการผลิตทั้งที่ได้รับผลทางตรง คือ การสัมผัส และทางอ้อมคือ เด็กๆ หรือบุตรของแรงงานเหล่านี้ได้รับการสูดดมสารดังกล่าวในขนาดที่ทำการผลิตทุกวัน งานที่มีอันตรายจากสารเคมีสูง ได้แก่ การเกษตร การเย็บรองเท้า การย้อมสีต่างๆ งานแหวน เป็นต้น

(๔) อันตรายทางกายศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าคนงานส่วนใหญ่มีปัญหาในการปวดเมื่อยส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทุกคน ซึ่งคาดว่าน่าจะเกิดขึ้นจากท่านั่งทำงานไม่เหมาะสมแต่ ที่สำคัญคือ คนเหล่านี้ต้องทำงานทั้งวัน (๘-๑๕ ชั่วโมง) ถ้าเป็นช่วงงานเร่งก็ต้องอดนอน งานที่มีผลกระทบต่อด้านกายศาสตร์ ได้แก่ การเย็บผ้า การถักแหวน เป็นต้น

(๕) อันตรายด้านสุขภาพจิต คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับความเครียดจากหลายสาเหตุ เช่น อันตรายจากการทำงาน กำหนดส่งงาน คุณภาพของงาน ค่าจ้าง ความไม่แน่นอนของปริมาณงาน ที่สำคัญคือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

๔. วิเคราะห์สภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สังคมปัจจุบันนี้ ในทางทฤษฎีแล้วมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสิทธิต่าง ๆ นั้นเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่มีสภาพบุคคล ตามกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อคลอด แล้วอยู่รอดเป็นทารก (มาตรา 15 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) สิทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้เป็น “ความสามารถในการมีสิทธิ” ซึ่งหมายความว่าบุคคลเมื่อ มีสิทธิแล้วอาจไม่สามารถใช้สิทธิได้ อย่างไม่มีข้อจำกัด ในบางกรณี อาจถูกจำกัดสิทธิโดยกฎหมาย ที่ไม่ละเมิดหลักนิติรัฐ (E'tat de Droit) กล่าวคืออาจไม่มี “ความสามารถในการใช้สิทธิ ” ในบางกรณีก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักการดังกล่าวในข้างต้น แต่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลบางพวก หรือ บางราย ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองให้ใช้สิทธิตามกฎหมายได้

หรือซ้ำร้ายกว่านั้นไม่ได้รับการรับรองให้มีสิทธินั้น ๆ เลย ซึ่งกลุ่มบุคคลที่กล่าวมา ได้แก่ เด็กและเยาวชน

การละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนในสังคมไทยมีปรากฏการณ์ในหลายรูปแบบ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาหลายทศวรรษและยังคงดำรงสืบเนื่องในสังคมไทย และมีแนวโน้มขยายความรุนแรงกว้างขวางขึ้นกับกลุ่มเด็กและเยาวชนต่างๆ

ข้อมูลของกรมประชาสงเคราะห์ ปี ๒๕๔๕ พบว่าเด็กที่อยู่ในอายุ ๑-๑๔ ปี ประมาณ ๖ ล้านคน อยู่ในครอบครัวที่ยากจน เด็กถูกทอดทิ้งมีจำนวนมากกว่าแสนคน เด็กกำพร้ามีจำนวนประมาณ ๓๕๐,๐๐๐ คน เด็กเร่ร่อน มีประมาณ ๓๗๐,๐๐๐ คน เด็กพิการทางกาย หรือทางจิตกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน เด็กชนเผ่าที่เป็นกลุ่มคนชายขอบกว่า ๒๐๐,๐๐๐ คน และซึ่งสภาพปัญหาที่เด็กเผชิญและประสบอยู่สะท้อนการละเมิดสิทธิมนุษยชน ของเด็กและเยาวชนตามหลักกฎหมายสากลของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

จากปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าสภาพสังคมในปัจจุบันนี้ เลื่อมโทรมลงไปในทุกขณะ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพวกเราทุกคนในฐานะสมาชิกในสังคม ควรที่จะร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง แก้ปัญหา ที่ต้นเหตุ กล่าวคือ การทำให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่มากขึ้น ซึ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาสิทธิเด็กและเยาวชนนี้ ต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว อันเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคม โดยเสริมสร้างความรัก ความผูกพันอันดีในสมาชิกครอบครัวเดียวกัน และระหว่างครอบครัว ตลอดจนการรณรงค์ป้องกันปัญหาการมีครอบครัวก่อนวัยอันสมควร เพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีบุตรก่อนวัยอันควร ซึ่งวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้เป็นบิดา มารดา ยังไม่เพียงพอ แม้การแก้ ปัญหาที่ต้นเหตุ จะให้ผลช้ากว่า การแก้ ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่เป็นสิ่งที่ควรทำควบ คู่กันไป เพราะการแก้ ปัญหาที่ต้นเหตุ นั้น เปรียบเสมือน การปลูกต้นไม้ ที่เมื่อต้องการผลจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง และเมื่อเวลาที่ออกดอกผลแล้ว ต้นไม้นั้นย่อมสวยงาม ประหนึ่งเมื่อปัญหานั้น ๆ หดไปสังคมก็จะสวยงาม

จะเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นมีความสำคัญมากควรมุ่งศึกษาทำความเข้าใจในวงกว้างมากขึ้น โดยอิงอยู่กับพื้นฐานของความชอบธรรม เพราะการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่ในทุกมุมมองของโลกและสิทธิมนุษยชนนั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของคนทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม และยังเกี่ยวข้องกับ สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นพื้นฐานของหลักการที่มุ่งไปสู่ประชาธิปไตยและพัฒนาสังคมให้มีความสุข

๕. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

แนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็ก สามารถทำได้ ดังนี้

(๑) ส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมแก้ปัญหาของโลก และกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงการละเมิดสิทธิเด็กและปัญหาแรงงานเด็กว่าเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมาก

(๒) แก้ไขปัญหาความยากจนและส่งเสริมด้านการศึกษา เนื่องจากทั่วโลกมีความเห็นตรงกันว่าสาเหตุสำคัญของปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กนั้น มาจากความยากจน

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ทั่วโลกยอมรับว่า เป็นระบอบการปกครองที่ส่งเสริมและปกป้องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมือง ในประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างเข้มแข็ง สิทธิเสรีภาพทางการเมืองและสิทธิมนุษยชนของพลเมืองจะได้รับการปกป้อง เคารพ และพลเมืองจะมีสำนึกของการเคารพสิทธิมนุษยชน และปกป้องสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตนเอง ในทางตรงกันข้าม การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะสิทธิทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นจะเกิดขึ้นมากในประเทศที่ไม่ได้ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็น สามารถทำได้โดยการช่วยกันปลูกฝังและกระตุ้นให้พลเมืองของแต่ละประเทศตระหนักว่าการมีสิทธิทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ และเมื่อเรามีสิทธิเสรีภาพแล้ว เราควรใช้อย่างถูกต้องและเคารพสิทธิของผู้อื่น ทั้งนี้การแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางการเมือง จะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น และที่สำคัญคือ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้บรรดาเจ้าหน้าที่รัฐทุกหน่วยงาน เพราะการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโลกบางส่วนเกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐ ในฐานะที่เราเป็นพลเมืองในสังคม หน้าที่หนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการสร้างความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมให้เกิดขึ้น

ดังนั้น เมื่อพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการเกิดความไม่ยุติธรรมในสังคมขึ้น ช่องทางหนึ่งที่เราจะช่วยเหลือได้ คือ การแจ้ง เรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งสามารถทำได้หลายช่องทาง ทั้งการร้อง เรียนด้วยวาจา การส่งจดหมายทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) โทรศัพท์ โทรสาร โดยระบุรายละเอียดที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อที่อยู่ของผู้ร้องเรียน ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ลายมือชื่อผู้ร้องหรือผู้ทำการแทน โดยส่งเรื่องร้องเรียนไปที่ที่สำนั กงานคณะกรรมการสิทธิมนุษย ชนแห่งชาติ หรือยื่นเรื่องโดยตรงต่อกรรมการสิทธิมนุษยชน หรือส่งเรื่องผ่านองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน

บรรณานุกรม

กุ่มพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๗

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม.

กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๕

<http://www.lrct.go.th>

<https://sites.google.com>

<http://www.state.gov>